

RODIČE PŘESNĚ VĚDÍ, CO JE VE ŠKOLE ČEKÁ

V Ostopovicích děti žijí a učí se společně se svou vesnicí

Škola mě zaujala při prezentaci, v níž její zástupci vysvětlovali, co jí přinesl projekt *Pohyb a výživa*. Od té doby uběhly téměř dva roky. Udržela si zásady, které jí projekt přinesl do života?

Největ v tradičních kolejkách nebývá pro školu snadné. Rodiče si neradi zvykají na novinky, které z vlastní školní docházky neznají. Zvlášť na vesnici, která má do velkého města jen pár kilometrů, to někdy vyžaduje určitou dávku odvahy. „Neřekl bych,“ říká ředitel MŠ a ZŠ v Ostopovicích Petr Juráček. „Žijeme v souladu s obcí, své kroky rodičům vysvětlujeme. Když jdou se svými dětmi k zápisu, vědí, co je ve škole čeká. A nevyjadřuje to, že by byli nespokojeni.“ V posledních letech se počet žáků rozrůstá.

Začátek byl o přestávkách

Projekt *Pohyb a výživa* přišel do Ostopovic díky kontaktům s Pedagogickou fakultou MU v Brně, která se na něm podílela. Studenti už nějakou dobu chodili do Ostopovic na praxi, ředitelé si na vysoké škole pamatovali ještě jako studenta a tehdejší zástupkyně ředitele Petra Turečková právě končila dálkové studium. Slovo dalo slovo... „Asi věděli, proč nás oslovují. Říkal jsem si, že když mi fakulta umožnila půlroční zahraniční stáž a udělila mi titul, musím jí něco vrátit. Dostali jsme nabídku a feklí ano. Ale duší projektu byla Petra Turečková.“

Stěžejním rozhodnutím, které umožnilo projekt rozjet, bylo striktní rozdělení přestávek. Ta po první vyučovací hodině je klasická pětiminutová. Druhá přestávka trvá 15 minut a je věnována jídlu. Žádné pobíhání po chodbách, děti zůstávají ve třídě a svačičky. Třetí přestávka je prodlou-

žená také na 15 minut a patří pohybu. Děti se rozběhnou po školním dvoře a po části zahrady. K dispozici mají míče, lakrosové hokejky, koloběžky, švihadla... Jen když přší, musejí si vystačit s chodbami. „Když máte jednu velkou dvacetiminutovou přestávku, děcka nevědí, co dřív. Jíst, nebo se vylíbat? Dneska je to jasné a rodiče neřeší, jak to že dítě zase přineslo svačinu domů.“

Zdravá výživa nestraší

Když tu před několika lety přestavovali školní budovu, kuchyň se musela zbourat. Od té doby sem obědy dovážejí z brněnské ZŠ Svážná. „Ale tam vaří velmi dobře a zdravě. Často zařazují luštěniny, cizrnu, pohanku. Z jídelničky si vždycky vyberu jeden chod a ten nám přivezou pro základní i pro mateřskou školu,“ vysvětluje vedoucí školní jídelny Lenka Balážová. Vybrat jedno jídlo pro všechny není určitě snadné, ale protože pracovala ještě v bývalé kuchyni, ví, co dětem chutná. „Do něčeho se jim nechce, ale dost rodičů už dneska vaří zdravě, situace se hodně zlepšila.“

Na čem si tady zakládají, jsou zdravé svačičky, které podle přání rodičů dětem denně nabízejí. Letos už si na nich pochutnává víc než polovina žáků. „Rodičům odpadnou starosti, co pro děti nachystat. Taky přiznávají, že za 15 Kč by svačinu nepořídili. Paní, která je pro děti připravuje, to dělá s láskou stejně jako její předchůdkyně. Děti dostávají většinou pečivo s pomazánkou, zeleninové a ovoc-

né talíře, mléko, čaj. Pitný režim dodržujeme.“ Pochvaluje si, že letos mají dobré strávníky, často si chodí přidat. U výdeje prý musejí ohlídat, aby na každého došlo. „Zdravá výživa není jenom o kuchyni. Učitelé zase musejí dětem vysvětlit, proč je třeba jíst zdravě. Že ne všechno, co nám chutná, našemu tělu prospívá. Tady musí mezi dospělými fungovat spolupráce.“

Zahrada pro všechny

Není velká, ale vejde se do ní všechno potřebné. I bylinková zahrádka a venkovní třída. Když je hezky, mají tu děti ze základky výuku. Za nízkým plotem je rozsáhlejší část zahrady, která přes den slouží především mateřské škole. „Naše přírodní zahrada je certifikovaná, udělali jsme ji takovou, aby byla ku prospěchu nejen školním dětem, ale také veřejnosti,“ vypráví P. Juráček. Pro veřejnost je otevřena v letním období od 16.00 do 19.00. „Rodiče s dětmi sem mohou běžně chodit. Z úřadu práce jsme dostali člověka, který se o ni stará, kontroluje ji a na noc zamývá.“

Na mateřinkové části zahrady se to teď dopoledne pěkně hemží. (Nicméně, jak říká ředitel, nic není školy a nic není školky. Všechno je obecní a pedagogové tu jsou od toho, aby všechno pečlivě opatrovali a dávali k dispozici dětem.) Mrňata ve dni plném sluníčka okupují houpačku, pískoviště, dřevěné výtvarně pojaté prolézačky, kopeček na letní běhání a zimní sánkování... Ani tady nechybí bylinková zahrádka, vyvýšený záhon se zeleninou, o který děti pečují. „Měla byste vidět, s jakou radostí do něj vozily na vozíčkách zem z kompostu,“ říká učitelka Ježečků Jindra Rádlová.

Vůbec, co mohou udělat učitelky s dětmi, do toho se pustí. Rodiče požádají o pomoc až u náročnějších prací. Nejvíc prý děti milují zákoutí s opravdovským kuchyňským dřezem, kde mohou patlat písek, vodu, bláto. Ale všechno má svá pravidla. I to jak se chovat při pohybu na smyslovém chodníčku. Připomíná jim to sestava fotografií připevněných ve třídě, na nichž si zahrály na herce. Tohle je správně, tohle je špatně.

Pod jednou střechou

Když zákon před lety umožnil spojit mateřské a základní školy pod jedno vedení, leckterý zřizovatel toho využil. Ne vždy po vzájemné dohodě. Někde se kolektivy za ta léta sžily, jinde panuje dodnes „ozbrojený mír“. Jak vnímají soužití v Ostopovicích? Co je třeba, aby spolu učitelé vycházeli? „Neviděla bych to jako problém, je to vždycky o lidech, jak spolupracují,“ nadhodila mezi řečí J. Rádlová.

Ředitel i vedoucí učitelka mateřské školy Ivana Bláhová jí nezávisle na sobě dali za pravdu. „Výborné je, že můžeme pozorovat postupný vývoj dětí – napřed u nás v mateřské škole a pak ve škole základní,“ vypočítávala I. Bláhová. „Naše ŠVP na sebe v tom základním navazují, učitelky předškolní třídy se domlouvají s elementaristkami, hodně spolupracují.“ V samostatné mateřské škole byla ředitelkou, ve sloučené má funkci vedoucí učitelky. „To víte, že to je jiné, svým pánem jsem jen do určité míry, musíme se domlouvat. Například základní škola učí matematiku podle prof. Hejného, my teď všechny projdeme školením, abychom se dověděly, jak by měla vypadat podle jeho zásad předmětová gramotnost v mateřské škole. Něco už jsme viděly ve škole, něco jsme se dověděly na besedě pro rodiče. Myslím, že pro nás to bude podobné. Jde o hraní, skládání, o manipulaci s předměty. Může to být obohacení naší práce.“ Postupně vzpomínala, co všechno dělá mateřská škola se základní dohromady, nejčastěji za účasti předškoláků. Nejruznější akce a vystoupení, jarmarky, dílny pro rodiče a děti, brigády na zahradě...

Petr Juráček její slova potvrdil. „Potřeby školy a školky jsou v něčem rozdílné, občas na sebe naše představy narážejí, vzájemně se hledáme. Ale je to nastavené tak, abychom se nakonec našli. Máme společné porady, zápisy, snažíme se všechno vysvětlit. Když se učitelky obou částí domluví, je to plus. Nekonkurujeme si, ale doplňujeme se. To je dobrý základ.“

Osm let v obci

Když přišel P. Juráček do zdejší školy, byl projekt na novou výstavbu hotový. Boudlo se a stavělo, až v zákrytu za přizemní budovou původní školy vyrostla nová budova s třemi třídami pro mateřinku v přízemí a pěti třídami pro základku v prvním patře. Tehdy bylo v mateřské a základní dohromady něco málo přes stovku dětí. Dnes je v ZŠ 94 žáků, v MŠ 73 dětí. Přišel

sem s představou školy s místně zakotveným učivem. „Znamená to, že děti žijí a učí se společně se svou vesnicí,“ vysvětluje. „Není to jen to, že sedím ve škole a učím se, ale mám kolem sebe zahradu, pole, lesy, louky, dálnici, železnici, kousek dál velkoměsto. To všechno poznávám, tím vším se učím. Je to jakási realita ve spirále. V první třídě dítě obklopuje rodina, třída, postupně obec, výlety do okolí už jako součást nejen České republiky, ale také Evropy, světa. Učíme žáky milovat svoji vesnici, být pokorní k tomu, co vidí, vzájemně si naslouchat a být spokojeni v těhle škole, v tomto místě. Protože pak je spokojený i rodič, a co jiného si může škola přát! Nejsme žádná výběrová škola, garantujeme rodičům, že děti dostanou, co dostat mají. Nemáme potřebu vychovávat děti za každou cenu pro gymnázia, i když se nám to taky daří a jsem za to rád. Rodiče, kteří k nám své děti přivádějí, vědí, že se s nimi budeme domlouvat, protože chceme, aby tu žáci byli šťastní.“

Ušlechtilý záměr nachází v denní realitě často nenápadnou podobu. Obec letos slaví 780 let od svého založení. Odtud je krok k propojení s historií. Vždyť dokument o Ostopovicích hapsal sám Václav I. A už to běží – Přemyslovec, král, Zlatá bula sicilská. Žáci studují dobové materiály, zjišťují, že čeština byla trošku jiná než dnes. Protože při oslavách vystoupí pátáci na náměstí, učí se prezentovat. Druháci překreslují staré fotky ostopovicových zákoutí. V obci pak hledají, jak místa vypadají dnes, a zaznamenávají je do mapy. „Všechno musí být propojené. Historie, výtvarná výchova, komunikace, matematika, sloh. A je jedno, jestli tomu říkáme projekt nebo tematická výuka. Podstatné je, že se informace i způsob, jak je získaly, vryjí dětem do paměti.“

Systém, nebo odvahy?

Pravda je, že na 1. stupni se tohle všechno řeší snáz. Jeden učitel na všechny před-

měty (nebo na většinu předmětů), čas si rozdělí podle potřeby. Samozřejmě když to umí. „Celé školství je u učitelích. Školství jako systém je na tom dobře, nestěžují si na něj,“ tvrdí Petr Juráček. Když jsem mluvila o odvaze prosadit nové, měla jsem na mysli také Hejného matematiku. Žáci, kteří se podle ní začali učit někdy ve druhé třídě, jsou dnes v pětce. Ředitel je rád, že se přidá i mateřinka, když šablony otevřely prostor pro další vzdělávání. Učitelé, kteří přicházejí do základní školy nově, musejí také projít kurzem. „Ten jsem samozřejmě absolvoval, hodně se metodě věnuji samostudiem, ale stejně jsem teď do toho skočil rovnýma nohama. Hodně mne učí moji čtvrtáci, už jsou otrkaní,“ přiznává nový zástupce ředitele Jakub Gottwald. Jako žáčkové mu matematika k srdci moc nepřirostla. Teď si myslí, že kdyby ji tehdy poznal metodou Hejného, bylo by všechno jinak. „Za mne palec nahoru.“

Není to jen jiná metoda výuky matematiky, ale také způsob jak naučit děti číst. V Ostopovicích se rozhodli pro sfumato a jsou celkem spokojeni. Jen si musí učitelé uvědomit, že žádná metoda není spásonosná. Že každá má své mouchy, které je třeba zápasit, nebo se jim vyhnout. „Když má tohle na paměti, když myslí na každého žáčka a ví, jak s tím naložit, neměl by nastat problém. Samozřejmě že je nutné hovořit s rodiči, vysvětlovat. Ono se to časem usadí, když zjistí, že děti matematiku i čtení zvládají. Ale musíte vytrvat. Nejhorší je skákat z extrému do extrému.“

A co projekt *Pohyb a výživa*? „Přiznávám, že od konference jsem o něm neslyšel. Všechno utichlo. Škoda, byly v něm zajímavé věci, které si učitelé vybírali podle svých podmínek. Pilotní školy přinesly zkušenosti, které měly být inspirací pro ostatní. Za nás jsem za projekt rád. I kdyby to byly jen svačičky a rozdělení přestávek.“